

Atabet'ül-Hakayık ve Yazarı Edip Ahmet Yükneki

Atabet'ül-Hakayık Hakkında Kısaca Bilgi

12. yüzyılda **Edip Ahmed Yükneki** tarafından kaleme alınmış olan Hakikatlerin Eşiği anlamına gelen bu eser, Sipehsalar Mehmet Bey'e sunulmuştur. 12. yüzyılın ilk yarısında yazılmış, ayet ve hadislerden yararlanılarak oluşturulmuş manzum bir ahlak ve öğüt kitabı, nasihatnamedir. Eserin başında yer alan Allah'ın, peygamberin, dört halifenin ve Emir-i Azam Muhammed İspehsalar Beg'in methi ve kitabın yazılışı hakkındaki kısımlar beyit hâlinde (40 beyit) ve gazel kafiyesindedir.

Asıl eser dördlükler hâlinde (101 dördlük) ve her dördlük mânilerdeki gibi "aaxa" şeklinde kafiyelidir. Vezin ve kafiye bakımından çok sağlam değildir. Mısra başı kafiye Yusuf Has Hacıp'in Kutadgu Bilig adlı eserinden güçlüdür. İslamiyet'ten sonraki eserlerin çoğunda olduğu gibi Allah'a, peygambere, dört halifeye, eserin sunulduğu emire övgü ile başlar. Sebeb-i teliften sonra asıl esere girilir.

Atabetül Hakayık toplam 14 bölümdür. Eserdeki başlıca konular şunlardır: Bilgi, dil, dünyanın geçiciliği, cömertlik ve hasislik, tevazu ve kibir, harislik, kerem, zamanın bolluğu. Eserin Uygur harfleriyle yazılmış ilk nüshası, İstanbul'daki Ayasofya Kütüphanesindedir. İlk defa 1918'de Necip Asım Yazıksız tarafından yayımlanmıştır.

Aşağıdaki metin, "Atabet'ül-Hakayık'tan alınmış olup dördlükler şeklinde yazılmıştır. Okuduğunuz dördlüklerde vefasızlıktan, insanlığın vurdumduymazlığından, insanların iyilik yapmayı unuttuklarından ve dünyanın bozulmasının nedenlerinden bahsedilmektedir. Metinde ele alınan konulardan da anlaşılacağı üzere Atabet'ül-Hakayık, dinî-ahlaki içerikli öğretici bir eserdir. Eserde İslam'ın etkisiyle Arapça-Farsça kelimeler fazlaca kullanılmıştır.

ZAMANE

Mecaz boldı dostluk hakikat kanı Minger
dostta biri bulunmaz koni Öküşrek kişining içi
gadr erür Koni dostung erse taşı, bil mum
Bu kün bu ajunda kişilik isiz Kanı kaçça bardı
kişilik isiz Vefa koli suglup kurup yulları Cefa
toldı taşı tengizden ediz
Kanı ahd emanet kanı edkülüg Kidin künde
hayr iş me kötrülgülüg Başı bardı hayrning
songı bargusı Öngi keldi şerrning songı
kelgülüg

Ajun toldı udvan cefa cevr bile Kanı bir vefalıg
bar erse tile Sen artak sen anın ajun artadı
Nelük bu ajunka kılur sen gile

Atabet'ül-Hakayık Günümüz Türkçesiyle

Mecâz oldu dostluk, hakikat hani? Bin dosttan biri,
bulunmaz doğru. Pek çok kişi içten vefâsız olur,
Doğru dostun olsa, dıştan. Bil bunu.
Bugün bu acunda insanlık kötü. Hani, nereye gitti
insanlık, yazık! Vefâ gölünün kaynakları kurudu,
Denizden aşkın cefâyla doldu taşı.

Hani söz, emânet; hani iyilik? Son günde hayırlı iş
de kalkacak. Baş gitti hayrın, sonu gidecek, Önü
geldi şerrin, sonu gelecek.

Dünya doldu düşmanlık, cefâ, cevr ile, Hani bir
vefâlî? Var ise dile.
Sen bozüksün; ondan dünya bozuldu. Niçin sitem
kılırsın bu âleme?

Edib Ahmed Yükneki Atabet 'ül-Hakayık Günümüz Türkçesine Aktaran: Banş Karaz

Atabet'ül-Hakayık Yazarı Edip Ahmet Yükneki Kimdir Hayatı Biyografisi Hakkında Kısaca Bilgi

Hayatı hakkında fazla bilgi bulunmayan şairin XI. yüzyılın sonlarına doğru Yüknek'te doğduğu

söylenmektedir. **İslami dönem Türk edebiyatının ilk şairlerinden biri** olan Edip Ahmed, Türkçeyi bütün incelikleriyle eserinde kullanmıştır. Şairliğinden daha çok bir âlim olarak tanınmıştır. Şiirlerinde de duygudan ziyade öğretici yön daha ağır basmaktadır. Bazı deyişleri atasözleri gibi dilden dile dolaşan Yükneki'nin Türk halkı üzerinde uzun yıllar süren bir etkisi olmuştur. Eserini Sipehsalar Mehmet Bey'e sunmuştur.